

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО. ТРУДОВЕ ПРАВО

УДК 347.51

DOI 10.32782/2523-4269-2025-90-24-28

Васильєв Сергій Володимирович,

кандидат юридичних наук, доцент,

завідувач кафедри господарсько-правових дисциплін та економічної безпеки
(Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кропивницький)ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3226-6981>

«ВІДМОВА ВІД ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ» (DISCLAIMER) У СУЧАСНОМУ ПРАВОЗАСТОСУВАННІ

Стаття присвячена аналізу особливостей упровадження у правовий обіг та правового регулювання такого феномену, як «відмова від відповідальності» (дисклеймер). Досліджено історію виникнення, форми та види дисклеймерів, сфери застосування, а також визначені їхні характерні ознаки. Акцентовано увагу на специфіці дисклеймерів у публічній сфері та в адвокатській діяльності. Висвітлено приклади судової доктрини щодо обґрунтованості застосування дисклеймерів у приватноправових правовідносинах. Розглянуто можливості регламентації використання дисклеймерів у національному правовому полі.

Ключові слова: відмова від відповідальності, дисклеймер, антидисклеймер, публічний договір, договір приєднання, реклама, фанфікін.

Постановка проблеми. Проблеми відповідальності у приватноправових відносинах і пов'язаних із нею аспектів завжди виступали предметом наукових досліджень. Специфічний інтерес для вчених становить науковий аналіз підстав, що звільняють від юридичної відповідальності, оскільки вирішення цієї проблеми становить не лише науковий, але і практичний інтерес. З огляду на процеси євроінтеграції, що активно відбуваються в Україні, з'являються нові правові явища, місце яких ще остаточно не визначено в національній правовій системі. Серед таких новацій варто зазначити таке правове явище, як «відмова від відповідальності», або «дисклеймер».

У країнах англо-американського права та більшості європейських країн відзначається досить розвинена доктрина та стала судова практика із цього питання. Однак урахування зарубіжного досвіду, що має позитивне значення для права України, не має зводитися лише до копіювання законодавчих актів інших країн без належної наукової оцінки зазначених явищ і осмислення їхніх переваг і недоліків.

Проблематиці «дисклеймерів» присвятили свої праці Р. Джордж Райт (R. George Wright), К. Маненте (K. Manente), Кестен К. Грін (Kesten C. Green), Дж. Скотт Армстронг (J. Scott Armstrong), Л. Ньюман (L. Newman), А. Калтер (A. Kalter), Шейн Х. Андерсон (Shane H. Anderson), Венді У. Ларсен (Wendy U. Larsen), Кетлін Р. Гузман (Katheleen R. Guzman) та інші зарубіжні правники. Водночас результати проведеного

аналізу національної наукової літератури свідчать про відсутність спеціальних досліджень у цій сфері, що підтверджує актуальність такої спрямованості наукової розвідки. Окрім того, вивчення теоретичних і практичних аспектів застосування дисклеймерів може сприяти дотриманню балансу інтересів сторін у питаннях відповідальності у сфері приватноправових відносин.

Мета статті полягає у проведенні дослідження особливостей впровадження та правового регулювання такого явища, як «відмова від відповідальності» (дисклеймер), у зарубіжних країнах і в національному правовому полі.

Виклад основного матеріалу. Дисклеймер (англ. *to claim* – подавати претензії, *dis* – заперечення) – письмова відмова від відповідальності за можливі деліктні наслідки того чи іншого вчинку в результаті дій заявника або третіх осіб.

З юридичного погляду дисклеймер – це заява про відмову від відповідальності, що має на меті запобігти цивільній відповідальності за якісь дії чи бездіяльність. Відмови від відповідальності часто робляться для того, щоб уникнути наслідків деліктів і відповідальності з боку споживачів послуг або товарів. Суди можуть визнати або не визнати відмову від відповідальності залежно від того, чи дозволяє закон виключити відповідальність у конкретній ситуації і чи підпадають дії або бездіяльність, на які подається скарга, під формулювання відмови від відповідальності.

Засновником дисклеймерів варто вважати країни англо-американського права. Так, у США обов'язкові застереження вперше з'явилися після ухвалення *Federal Caustic Poisons Act* (далі – FCRA) у 1927 р., який зобов'язав продавців отрут розмішувати попереджувальні написи на своїх пляшках. До ухвалення FCRA деякі продавці використовували пляшки незвичної форми або кольору, щоб позначити наявність небезпечної речовини. Після ухвалення закону виробники здебільшого стали використовувати звичайні пляшки та розміщують на них попереджувальні етикетки.

Єдиний комерційний кодекс США 1952 р. (*Uniform Commercial Code, 1952*) закріплює відмову від відповідальності в разі продажу товарів, але деталі залежать від штату. Якщо застереження не вважаються недобросовісними, вони зазвичай мають юридичну силу як частина договору між обізнаними сторонами з порівнянною переговорною силою, але більшість штатів не дозволяють сторонам обмежувати свою відповідальність як грубу недбалість [1].

За законодавством Великої Британії дійсність застережень суттєво обмежена Законом про несправедливі умови договорів 1977 р. (*Unfair Contract Terms Act, 1977*), відповідно до якого компанія не може використовувати умови контракту або повідомлення, щоб виключити або обмежити свою відповідальність за недбалість, що призвела до смерті або тілесних ушкоджень. У разі інших збитків або шкоди відмова від відповідальності буде дійсною лише доти, доки вона є обґрунтованою за всіх обставин.

У романо-германській правовій сім'ї дисклеймер також може застосовуватися, але він не має тієї юридичної сили, як у країнах англосаксонської правової сім'ї, відповідальність заявника настає незалежно від того, був заявлений дисклеймер або не був.

Disclaimer можуть бути зовсім різними за своїм значенням і змістом. У кожному конкретному випадку необхідно визначити, що може стати підставою для пред'явлення претензій, і скласти *disclaimer* відповідно до цього.

Так, наприклад, з метою відмови правовласника від відповідальності за несприятливі наслідки для користувача, які потенційно можуть мати місце у зв'язку з використанням останнім програмного застосунку або вебсайту, завдання юридичних положень *disclaimer* полягає в: (1) обмеженні міри відповідальності власника програмного забезпечення, компанії-оператора або адміністратора вебресурсу; (2) попередженні користувача про ризики, які пов'язані з використанням програмного продукту; (3) покладенні максимально допустимого кола обов'язків, відповідальності і пов'язаних із цим ризиків на користувача; (4) зазначенні заборон, які обов'язкові для врахування користувачами під час використання програмного забезпечення, вебсайту або сервісу; (5) отриманні в належній формі згоди користувача на визнання положень *disclaimer* і приєднання до умов цієї публічної оферти; (6) встановленні зручного порядку розгляду потенційних спорів, пов'язаних з використанням (роботою) програмного продукту або інтернет-сайту [2].

У дисклеймері, як зазначає *R. George Wright*, можна оголосити, наприклад, що минулі результати не є гарантією майбутніх результатів, що сторона не несе відповідальності за ваші борги чи пошкодження вашого транспортного засобу чи за речі, викрадені з нього, що тварини не постраждали під час створення фільму, що будь-яка схожість між літературним персонажем і будь-

якою живою людиною є випадковою, що ваші витрати бензину можуть відрізнятися від опублікованого стандарту, що результати чиеїс програми схуднення можуть бути нетиповими, що ваші погляди можуть не збігатися з думкою керівництва станції, або що ваше надсилення запиту електронною поштою не встановлює відносини «адвокат – клієнт» [12, с. 88].

У загальному вигляді можна виокремити положення, які підходять для більшості *disclaimer*: (1) відмова від відповідальності за точність інформації (автор не гарантує точність інформації, що розміщується); (2) вказівка на авторство щодо розміщеного контенту ("*all rights reserved*"); (3) сумлінне використання (запозичення ідеї, зображення та іншого контенту в іншої особи, що допомагає відмовитися від відповідальності за використання чужих матеріалів через сумлінність використання в межах, установлених законодавством); (4) вказівка на суб'єктивну думку автора (наприклад, зазначення в підписі листів електронної пошти, що думка співробітника не відображає думку компанії загалом, або у статті: думка автора може не збігатися з думкою компанії).

Зазначимо, що дисклеймер не «блокує» дію загальноправового принципу «незнання закону не звільняє від відповідальності за його порушення», отже, не має юридичної сили і не виключає відповідальності того, хто його зробив. Таке зауваження, проте, знайоме багатьом, оскільки застосовується в інформаційних джерелах, кінематографі, в інших сферах. Так, наприклад, редакція «Вісника Київського національного університету імені Тараса Шевченка» закріплює таке: «Університет та його структурні підрозділи, зокрема й Видавничо-поліграфічний центр, відповідні працівники, агенти, постачальники контенту чи ліцензіари, не гарантують, що робота редакцій журналу буде здійснюватися без перебоїв та/або без помилок; вони також не надають жодних гарантій щодо результатів, які можна отримати через використання змісту публікацій журналу, або щодо точності чи надійності будь-якої інформації, розміщеної у виданні Університету» [3].

У юридичній літературі трапляється згадка і про специфіку дисклеймерів у сфері фанфікшн (від англ. *fan fiction* – фанатська література, фанатська проза), тобто літературного жанру, у якому автори пишуть твори, засновані на персонажах, сюжетах або світах, створених іншими авторами. Наявність дисклеймера – правило мережевого етикету, звичай в інтернет-середовищі, де поширюються твори такого роду. Головне, що автор вторинного твору зазначає те, кому належать права на оригінал. Як зазначають американські дослідники, легальність фанфікшн не є суперечливою з погляду закону про авторське право та товарні знаки, цей вид некомерційних трансформаційних творів, створених фанатами, зазвичай досить добре вписується у визначення добросовісного використання, яке не порушує прав інших осіб [4].

Disclaimer може використовуватися і в публічній сфері. У цьому аспекті цікавий досвід Європейської комісії щодо розміщення інформації про ініціативи та політику Європейського Союзу на вебсайті вказаної Комісії. Зазначено, що Комісія не несе жодної відповідальності або зобов'язань щодо інформації, розміщеної на цьому сайті. Ця інформація має (1) лише загальний характер і не призначена для вирішення конкретних обставин будь-якої конкретної фізичної або юридичної особи; (2) не обов'язково є вичерпною, повною, точною або актуальною; (3) іноді може містити посилання на

зовнішні сайти, які служби Комісії не контролюють і за які Комісія не несе жодної відповідальності; (4) не є професійною або юридичною консультацією (якщо вам потрібна конкретна порада, ви завжди маєте звертатися до фахівця з відповідною кваліфікацією) [5].

Варто звернути увагу на можливість застосування *disclaimer* в організації та рекламі адвокатської діяльності. Як свідчить аналіз Типових правил професійної поведінки (*Model Rules of Professional Conduct, 1983*), застосування *disclaimer* під час надання інформації про правничі послуги адвоката не заборонено, але і не рекомендовано. Наприклад, зазначається: (1) повідомлення або звернення не мають містити тверджень (у будь-якій формі), які не відповідають дійсності, ошукують або вводять в оману громадськість; реклама безкоштовних консультацій вводить в оману, якщо ви пропонуєте безкоштовні п'ятихвилинні консультації, але береє плату за все, що триває довше (а середня тривалість вашої консультації – 30 хвилин); (2) юристи не повинні стверджувати, що вони є фахівцями в окремій галузі права, якщо тільки вони не отримали відповідний сертифікат від акредитованої АВА організації, уповноваженої штатом, округом або територією США; (3) оманливі або такі, що дезорієнтують, заяви про такі речі, як послуги, які ви пропонуєте, результати, яких ви досягли, або навіть гонорари, які ви стягуєте, також можуть порушувати правила юридичної реклами; використання вищого ступеня порівняння, як-от «найкращий», «найбільший», «найнижчий», у рекламі може бути розцінене як оманливе [6].

Американські дослідники провели цікаві експерименти щодо наслідків використання *disclaimer* у рекламі. Було встановлено, що відмови від відповідальності можуть надавати важливу інформацію споживачам, вони широко використовуються від початку розвитку реклами. Водночас відмова від відповідальності іноді суперечить поточній поведінці чи ставленню, наприклад, коли споживачів інформують про небезпечні побічні ефекти від куріння. Коли люди стикаються з інформацією, яка кидає виклик їхнім переконанням чи поведінці, замість того, щоб змінитися, у них часто спрацьовує захисна реакція, що зміцнює їхні поточні переконання. Навіть більше, усупереч інтуїції, але відповідно до даних досліджень когнітивного дисонансу, коли люди вважають, що спростовують докази, що є достовірними, вони схильні ще більше зміцнювати свої попередні переконання [7]. Отже, обов'язкове застереження варто розглядати лише тоді, коли експерименти покажуть, що воно принесе чисту довгострокову вигоду, без завдання серйозної шкоди покупцям чи продавцям.

Позитивність практики дисклеймерів підтверджується і судовою практикою. Так, наприклад, у рішенні щодо відповідальності агента з нерухомості перед покупцем за помилки в рекламній брошурі Верховний суд Ірландії роз'яснив обсяг і дійсність відмов від відповідальності (*disclaimer*), адресованих фірмами професійних послуг третім особам. Суд висловив думку, що реалізація застереження найкращим чином відображає правильний розподіл ризику в угоді, що такий підхід у кінцевому підсумку забезпечить ясність і ефективність для учасників ринку [8]. В іншій справі Верховний суд Великої Британії зазначив, що ретельно сформульоване застереження (дисклеймер) може бути дуже цінним для професійних фірм, які хочуть захистити себе від претензій третіх сторін; суд готовий забезпечити виконання застереження (дис-

клеймер), якщо сторони чітко розуміють його зміст і його наслідки [9].

Можна констатувати, що важливість застережень (дисклеймерів) має прояв у таких сферах: (а) посилення юридичного захисту: вони служать юридичним захистом від потенційних претензій або позовів шляхом установлення чітких меж відповідальності сторони, яка видає застереження (дисклеймер); (б) чіткість і прозорість змісту: вони допомагають установленню реалістичних очікувань для користувачів або споживачів, пояснюють обсяг і обмеження наданої інформації або послуг; (в) зменшення ризиків: чітким поясненням ризиків або потенційних наслідків, пов'язаних із використанням інформації чи послуги, застереження можуть допомогти користувачам ухвалювати обґрунтовані рішення та пом'якшувати можливі проблеми [10].

Аналіз практики застосування застережень (дисклеймерів) дає можливість їх класифікації залежно від спрямування, а саме: (а) застереження про відповідальність: цей тип застереження використовується для захисту сторони від судових позовів, пов'язаних із будь-якими травмами чи збитками, які можуть виникнути в результаті використання наданої інформації чи послуг; (б) відмова від авторських прав: використовується для підтвердження використання матеріалів, захищених авторським правом, способом, який інакше міг би порушувати права власника авторських прав, але підпадає під положення добросовісного використання або чесного поводження; (в) відмова від думок: використовується, щоб підкреслити, що погляди чи думки, висловлені в публікації чи на платформі, являють собою особисту позицію автора, а не думку організації чи установи, яку він представляє.

Варто розуміти, що за позитивного використання дисклеймерів водночас є випадки їх пропонування з метою створення ілюзії легітиматії відносин і комунікації, ілюзії законності та правомірності інформації щодо змісту та форми.

У юридичній літературі досить часто трапляється позиція, що дезорієнтація споживача інформації – явище небезпечне, а тенденція до збільшення кількості таких дисклеймерів – тривожний знак. Навіть більше, аналіз показує, що функціональні ознаки дисклеймера як тексту, що містить відмову від відповідальності, не обмежуються інформуванням. На перший план виходять привернення уваги до смислів, що транслюються, демонстрації власної позиції, яка не завжди відповідає дійсності, маскування деструктивного контенту. Тому дезорієнтація споживача інформації може нести загрозу не лише когнітивній сфері окремої особистості, а й когнітивному суверенітету суспільства [11].

Прибічники такої позиції висловлюють думку про обґрунтованість упровадження в науковий обіг такого терміна, як *anti-disclaimers*, або *claimer* – заяви про наявність протиправності в діях особи. Використовуються на практиці *claimer* дуже рідко, наприклад: «усі збіги героїв у статті з реальними героями вважати обґрунтованими». У випадку із *claimer* вказано на вчинення протиправного діяння, але якщо саме діяння (об'єктивна сторона) відсутнє, то лише за наявності *claimer* притягнути до відповідальності особу не можуть. Тобто в такій ситуації першорядну роль відіграє саме фактичне вчинення діяння, а не визнання порушення [7; 12].

Зазначимо, що «відмова від відповідальності» (дисклеймер) має обмежену чинність у рамках українського законодавства, водночас вона може бути врахована судом під час вирішення потенційного спору, ініційо-

ваного користувачем. Відмова від відповідальності буде чинною в тій частині, у якій не суперечить положенням законодавства України, а саме нормам Закону України «Про захист прав споживачів» і Цивільного кодексу України (далі – ЦК). Так, ми можемо говорити про *публічний договір*, у якому одна сторона – підприємець – бере на себе обов'язок здійснювати продаж товарів, виконання робіт або надання послуг кожному, хто до неї звернеться (роздрібна торгівля, перевезення транспортом загального користування, послуги зв'язку, медичне, готельне, банківське обслуговування тощо) (ч. 1 ст. 633 ЦК). Публічний договір реалізується у формі *договору приєднання*, який може бути укладений лише шляхом приєднання відповідної сторони до запропонованого договору загалом, без права такої сторони запропонувати свої умови договору (ч. 1 ст. 634 ЦК). Однак варто враховувати, що «договір приєднання може бути змінений або розірваний на вимогу сторони, яка приєдналася, якщо вона позбавляється прав, які звичайно мала, а також якщо договір виключає чи обмежує відповідальність другої сторони за порушення зобов'язання або містить інші умови, явно обтяжливі для сторони, яка приєдналася; сторона, яка приєдналася, має довести, що вона, виходячи зі своїх інтересів, не прийняла б цих умов за наявності в неї можливості брати участь у визначенні умов договору» (ч. 2 ст. 634 ЦК). А оскільки положення *disclaimer* зменшує обсяг прав користувача (як споживача послуг), то норми Закону України «Про захист прав споживачів» матимуть першочергове значення під час вирішення будь-якого потенційного спору з користувачем. До того ж цілком очевидно, що істотна шкода, якої завдано недоліками товару (послуг), наприклад, життю та здоров'ю, не може залишатися без компенсування. Тобто застосування *disclaimer* для вирішення цієї проблеми у звичному розумінні неприпустимо.

Висновки. Процеси правової глобалізації сприяють конвергенції (запозиченню) окремих правових інституцій і явищ різних правових систем, що забезпечують упровадження загальновизнаних міжнародних стандартів і уніфікацію норм права в різноманітних сферах

суспільного життя відповідної держави. На рівні фундаментальних правил і норм, що запозичуються, трапляються правові явища, які за своїм специфічним змістом і сферою застосування зумовлюють необхідність додаткового дослідження з метою встановлення доцільності їх упровадження. До таких явищ варто віднести «відмову від відповідальності» (дисплеймер), що виникла та закріпилася у правовій системі загального права, поступово отримала розвиток у європейських державах континентального права, а із часом знайшла застосування в пострадянських державах, зокрема й в Україні.

«Відмову від відповідальності» (дисплеймер) можна визнати як офіційну заяву про те, що особа не несе юридичної відповідальності за відповідну послугу, товар, інформацію тощо або що вона не бере в цьому прямої участі, або відмовляється від можливих претензій у майбутньому.

Проведений аналіз зарубіжного досвіду свідчить, що ефективність дисплеймерів залежить від їхньої ясності та вичерпності, хоча вони можуть забезпечити визначений рівень правового захисту, їх може бути не досить, щоб захистити сторону від будь-якої відповідальності, особливо в разі грубої недбалості чи навмисного порушення.

Нині дисплеймери інтегруються в різноманітні правовідносини у формі додатків, оголошень, вебсайтів і вебсервісів. Форми висловлювань і зміст дисплеймерів нормативно не обмежені, тому залежать лише від позицій і творчості самого авторів.

Законодавство України не забороняє використання дисплеймерів у різноманітних правовідносинах, водночас і не передбачає будь-яких способів їх регламентації та форм захисту. Беручи до уваги позитивний міжнародний досвід правозастосування дисплеймерів, є всі підстави для більш ретельного дослідження дії зазначеного правового явища в національному полі з моделюванням подальшого використання.

Перспективами подальшого дослідження проблеми є визначення місця дисплеймерів у цивільному праві України та моделювання можливої їх регламентації.

Список використаних джерел

1. Contractual Limitations of Liability, Warranties and Remedies / L. Shultis et al. *Pillsbury Winthrop Shaw Pittman LLP*. 2006. URL: <https://www.pillsburylaw.com/a/web> (дата звернення: 31.01.2025).
2. Мовчун Є. Що таке disclaimer? URL: <https://legal-support.top/shcho-take-disclaimer/> (дата звернення: 23.01.2025).
3. Відмова від відповідальності. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Психологія*. URL: <https://bpsy.knu.ua/index.php/psychology/Disclaimer> (дата звернення: 23.01.2025).
4. Manente K. How to keep Fanfiction Legal and Avoid Trouble with Lawyers. URL: <https://www.syfy.com/syfy-wire/how-to-keep-fanfiction-legal-and-avoid-trouble-with-lawyers> (дата звернення: 27.01.2025).
5. Discover the EU. Legal notice. Disclaimer. URL: https://european-union.europa.eu/legal-notice_en (дата звернення: 27.01.2025).
6. The ABA Model Rules of Professional Conduct. URL: <https://www.clio.com/blog/lawyer-advertising-rules/> (дата звернення: 27.01.2025).
7. Green Kesten C., Armstrong J. Scott. Evidence on the Effects of Mandatory Disclaimers in Advertising. *Journal of Public Policy & Marketing*. 2012. March, 30. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1971221 (дата звернення: 27.01.2025).
8. When is a Disclaimer not a Disclaimer? / E. O'Keeffe et al. URL: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=dd141704-bae8-46bd-a925-2e04a718c104> (дата звернення: 01.02.2025).
9. Disclaimers protect professionals against third party claims decides court. URL: <https://brunelgroup.co.uk/disclaimers-protect-professionals-third-party-claims-decides-court/> (дата звернення: 01.02.2025).
10. Zablotska Y. Disclaimer. 2023. URL: <https://apix-drive.com/en/blog/ecommerce/disclaimer-definition> (дата звернення: 01.02.2025).
11. Твердохліб О., Гайович Г. Сугестія та її прояви в сучасному інформаційному просторі держави. *Науковий вісник: Державне управління*. 2022. № 1 (11). С. 222–239.

12. Wright R. George. Your Mileage May Vary: A General Theory of Legal Disclaimers. *The University of New Hampshire Law Review*. 2008. Vol. 7. № 1. P. 85–120. URL: http://scholars.unh.edu/unh_lr/vol7/iss1/5 (дата звернення: 01.02.2025).

References

1. Shultis, L., et al. (2006). Contractual Limitations of Liability, Warranties and Remedies. Pillsbury Winthrop Shaw Pittman LLP. Retrieved from: <https://www.pillsburylaw.com/a/web> [in English].
2. Movchun, E. (2021). Tsho take Disclaimer? [What is Disclaimer?]. Retrieved from: <https://legal-support.top/shcho-take-disclaimer/> [in Ukrainian].
3. Vidmova vid vidpovidalnosti [Disclaimer]. *Visnik Kiivskogo nacionalnogo universitetu ineny Tarasa Shevchenka. Psikhologiya*. Retrieved from: <https://bpsy.knu.ua/index.php/psychology/Disclaimer> [in Ukrainian].
4. Manente, K. (2019). How to keep Fanfiction Legal and Avoid Trouble with Lawyers. Retrieved from: <https://www.syfy.com/syfy-wire/how-to-keep-fanfiction-legal-and-avoid-trouble-with-lawyers> [in English].
5. Discover the EU. Legal notice. Disclaimer. Retrieved from: https://european-union.europa.eu/legal-notice_en [in English].
6. The ABA Model Rules of Professional Conduct. Retrieved from: <https://www.clio.com/blog/lawyer-advertising-rules/> [in English].
7. Green, Kesten C., Armstrong, J. Scott. (2012). Evidence on the Effects of Mandatory Disclaimers in Advertising. *Journal of Public Policy & Marketing*. March, 30. Retrieved from: <https://www.researchgate.net/publication/241766017> [in English].
8. O'Keeffe, E., Owens, A., and others. When is a Disclaimer not a Disclaimer? Retrieved from: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=dd141704-bae8-46bd-a925-2e04a718c104> [in English].
9. Disclaimers protect professionals against third party claims decides court. Retrieved from: <https://brunelgroup.co.uk/disclaimers-protect-professionals-third-party-claims-decides-court/> [in English].
10. Zablotska, Y. (2023). Disclaimer. Retrieved from: <https://apix-drive.com/en/blog/ecommerce/disclaimer-definition> [in English].
11. Tverdokhlib, O., & Gaiovich, G. (2022). Sugestiya ta ii proyavy v suchasnomu informayciinomu prostory derzhavy [Suggestion and its manifestations in the modern information space of the state]. *Naukoviy visnik: Derzhavne uoravlinnya*, 1 (11), 222–239 [in Ukrainian].
12. Wright, R. George (2008). Your Mileage May Vary: A General Theory of Legal Disclaimers. *The University of New Hampshire Law Review*, 7, 1, 85–120. Retrieved from: http://scholars.unh.edu/unh_lr/vol7/iss1/5 [in English].

Vasyliiev Sergii,

Candidate of Law, Associate Professor,

Head of the Department of Economic and Legal Disciplines and Economic Security

(Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3226-6981>

“DISCLAIMER” IN MODERN LAW ENFORCEMENT

The article analyzes the peculiarities of application and legal regulation of such a legal phenomenon as “disclaimer”. The essence of this phenomenon is that the author (owner) informs the consumer that he/she is not liable to him/her for any undesirable consequences which may occur in case of purchase or use of the respective product (goods). The author examines the history of origin, forms and types of disclaimers, areas of application, and also identifies their characteristic features. The author emphasizes the specifics of discriminatory practices in the public sphere and in the course of advocacy. Examples of the court doctrine on the validity of the use of disclaimer in private legal relations are highlighted. It is determined that the effectiveness of disclaimers depends on their clarity and exhaustiveness, and although they may provide a certain level of legal protection, they may not be sufficient to protect a party from any liability, especially in cases of gross negligence or intentional violation. Today, disclaimers are integrated into various legal relations in the form of applications, websites and web services, and have many features to prevent the user from violating the disclaimer, etc. It is noted that Ukrainian legislation does not prohibit the use of disclaimers in various legal relations, and at the same time, it does not provide for any forms of their protection. The author concludes that given the positive international experience of law enforcement of disclaimers, there is every reason for a more thorough study of the effect of this legal phenomenon in the national field with modeling of further use

Key words: disclaimer; anti-disclaimer; public agreement, accession agreement, advertising, fanfiction.

Надіслано до редколегії 12.02.2025